

Warszawa, 24-06-2025

WRD.5140.1.21.2025.ALT

DECYZJA NR 66 /2025

Na podstawie przepisów art. 89 pkt. 2, art. 91 ust. 4 pkt. 3 i 4, art. 3 pkt 1 i 2, art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. b, art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.), w trybie art. 104 Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572) w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu,

ORZEKAM:

wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego historyczny układ urbanistyczny ulicy Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej w Warszawie, dzielnica Praga-Północ.

- Niniejszym wpisem obejmuje się historyczny układ urbanistyczny, znajdujący się na terenie dz. ew. nr 82, 83/1, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95 obr. 4-13-06, dz. ew. nr 28/3, 29, 30/1, 30/2, 31, 43, 44, 45, 46, 48, 50/1, 50/10, 50/11, 50/3, 50/4, 50/5, 50/6, 50/7, 50/8, 50/9, 51 obr. 4-13-06 oraz część dz. ew. nr 47/3 obr. 4-13-06, oznaczony na załączniku graficznym kolorem czerwonym.
- Załącznik graficzny do niniejszej decyzji stanowi jej integralną część.

UZASADNIENIE

W dniu 28.02.2025 r. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków (MWKZ) wszczął postępowanie administracyjne w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości historycznego układu urbanistycznego ulicy Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej w Warszawie, dzielnica Praga-Północ (dz. ew. nr 82, 83/1, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95 obr. 4-13-06, dz. ew. nr 28/3, 29, 30/1, 30/2, 31, 43, 44, 45, 46, 48, 50/1, 50/10, 50/11, 50/3, 50/4, 50/5, 50/6, 50/7, 50/8, 50/9, 51 obr. 4-13-06 oraz część dz. ew. nr 47/3 obr. 4-13-06). Jednocześnie MWKZ zawiadomił o oględzinach ww. układu urbanistycznego, które odbyły się w dniu 27.03.2025 r. W ich trakcie wykonano dokumentację fotograficzną oraz spisany został protokół. Zawiadomieniem z dnia 30.04.2025 r. zamknięto postępowanie dowodowe w ww. sprawie.

MWKZ wyjaśnia, że rozpatrując zakres ochrony oparł się na posiadanej dokumentacji ewidencyjnej (karty zabytków architektury i budownictwa wykonane w latach 2000-2018), kartograficznej (mapy i plany przedwojennej Warszawy i Pragi) oraz archiwalnej (prasa przedwojenna). Ponadto ulica Wileńska i jej zabudowania są przedmiotem studiów varsavianistów, publikujących książki związane z badaniami nad rozwojem urbanistycznym i przestrzennym Pragi, m.in. W. Ł. Wójtowicz, *Dzieje Pragi warszawskiej od czasów najdawniejszych do obecnych*, Warszawa: 1934, *Dzieje Pragi*, red. J. Kazimierski, Warszawa: 1970, D. Wilkiewicz, *Ulice i uliczki naszej Pragi*, Warszawa: 1999; M. Pilch, *Ulice Nowej Pragi*, Warszawa: 2003; *Warszawskiej Pragi dzieje dawne i nowsze*, opr. zb., Warszawa: 2006. Na terenie historycznego układu urbanistycznego ul. Wileńskiej, na odcinku

od ul. Targowej do ul. Konopackiej, znajdują się budynki wpisane do rejestru zabytków: kamienica nr 9 wraz z oficynami i terenem posesji pod nr A-1501 decyzją z dnia 6.05.2019 r., kamienica Arona Walfisza nr 13 pod nr A-893 decyzją z dnia 31.07.1976 r., kamienica nr 19 wraz z oficyną i terenem posesji pod nr A-541 decyzją z dnia 10.11.2005 r., kamienica nr 21 wraz z oficynami i terenem posesji pod nr A-634 decyzją z dnia 14.11.2005 r., kamienica nr 27 z oficynami i terenem posesji pod nr A-1723 decyzją z dnia 1.09.2022 r., Zespół budynków Centralnej Dyrekcji Okręgowej PKP przy ul. Targowej 74 pod nr A-1311 decyzją z dnia 3.12.1987 r., Willa naczelnika dystansu drogowego przy al. „Solidarności” 44 wraz z otoczeniem pod nr A-1215 decyzją z dnia 26.07.2013 r.

Ulica Wileńska została wytyczona w 1873 r. na terenie hip. Przedmieścia Praga. Fragment ulicy od dzisiejszej ulicy Konopackiej znajdował się na obszarze dawnych gruntów folwarku Targówek, które zostały podzielone na mniejsze kolonie. Ich właścicielem był m.in. Ksawery Konopacki (1813-1879), od 1858 r. urzędnik Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu w Warszawie (M. Wesołowska, *Ksawery Konopacki – gospodarz Nowej Pragi*, „Spotkania z Zabytkami”, 2018, nr 9/10). Podjęte przez niego prace regulacyjne tej części miasta oraz decyzja o lokalizacji początkowej stacji Drogi Żelaznej Warszawsko-Petersburskiej (1862) przyczyniły się do rozwoju ul. Wileńskiej. W 1864 r. w prasie wzmiankowano o „murujących się dwupiętrowych kamienicach”, dworach oraz drewnianych domach wznoszonych przez francuskich techników urządzających budynek dworca (*Nowa Praga*, „Gazeta Warszawska”, 1864, nr 210), w kolejnym roku pisano, iż „Miasteczko to będące przedmieściem przedmieścia, a trzecim z Prag, posiada ulice obszerne i w prostej linii wytknięte, niektóre nawet brukowane, a jedną podwójną z szeregiem kasztanów wysadzoną” (*Nowa Praga. Przedmieście Warszawy*, „Gazeta Warszawska”, 1865, nr 159). W 1867 r. na terenie w rejonie ul. Wileńskiej istniało ponad 100 domów, 11 ulic „z których 6 wytknięto równolegle do głównej osi drogi żelaznej warszawsko-petersburskiej, a mianowicie Wileńską, Nowopragą, Strzelecką, Kościelną, Brudnoską i Grodzką. Z ulic tych Wileńska zaczyna się na Starej Pradze od ulicy Brukowej, przechodzi ku Nowej Pradze przez wał czyli okopy Warszawy, w punkcie obecnie urządzonej nowej roгатki Wileńskiej, zmierza dalej ku wzgórzom piaszczystym i tam się kończy” (*Nowa Praga pod Warszawą*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1867, nr 383). Dworce Petersburski i Terespolski przy ul. Kijowskiej zostały połączone tramwajem konnym, fragment ul. Wileńskiej w rejonie stacji był wybrukowany.

Ulica Wileńska w zachodniej części miała charakter reprezentacyjny, od skrzyżowania z ul. Konopacką, omijała tereny kolejowe, a następnie w linii prostej prowadziła ku ul. Szwedzkiej. Od strony zachodniej wychodziła niemal na wprost skweru z centralnie usytuowanym Soborem metropolitalnym Świętej Równiej Apostołów Marii Magdaleny (1867-1869), łącząc się z ulicą Targową. Wzdłuż południowej pierzei pod koniec XIX w. znajdował się plac i zabudowania wojskowe (*Ilustrowany przewodnik po Warszawie*, Warszawa, 1893), dalej park miejski oraz poprzedzony zieleńcem gmach Dworca Kolei Warszawsko-Petersburskiej. Za nim, do ulicy Szwedzkiej znajdowały się budynki kolejowe wraz z niewielkim ogrodem, bocznice kolejowe i rozjazdy. Wzdłuż północnej pierzei ul. Wileńskiej zabudowa miała charakter zwarty, dominowały kamienice murowane, jednopodwórzowe, pierwotnie 2-kondygnacyjne, pod koniec XIX w. przeważnie 4- i 5-kondygnacyjne z budynkiem frontowym o bogatej dekoracji. Wystrój kamienic ulegał zmianom wraz z kolejnymi modernizacjami i nadbudowami. Zagospodarowanie na odcinku od ul. Konopackiej do ul. Szwedzkiej było zróżnicowane, obejmowało budynki murowane, drewniane, sady i niezabudowane place. Ulica była obsadzona szpalarami drzew, od ul. Targowej do ul. Inżynierskiej obustronnie, od ul. Inżynierskiej do ul. Konopackiej wzdłuż północnej pierzei ulicy, na krótkim odcinku w rejonie skrzyżowania z ul. Środkową obustronnie (Plan Lindleya 1891-1908).

W 1891 r. Nowa Praga wraz ze Szmulowizną i Kamionkiem została przyłączona do Warszawy, co spowodowało konieczność uregulowania numeracji hipotecznej działek. W 1893 r. w związku z przeniesieniem rogatek wileńskich i żądaniami mieszkańców Nowej Pragi, zarząd kolei konnych zdecydował się „przedłużyć linię kolei konnej z placu Zamkowego do dworca petersburskiego przez ulice: Wileńską, Konopacką i Stalową do Szwedzkiej” (*Wiadomości bieżące*, „Kurier Warszawski”, 1893, nr 234). W 1895 r. przeprowadzono roboty budowlane ul. Wileńskiej, polegające na podniesieniu poziomu ulicy oraz wykonaniu betonowych chodników (*Ulica Wileńska*, „Kurier Codzienny”, 1895, nr 349). Dworzec Warszawsko-Petersburski był główną stacją obsługującą przyjezdnych ze wschodu, w tym odwiedzającego Warszawę cara Mikołaja II Romanowa z małżonką (*Najjaśniejsi Państwo w Warszawie*, „Wędrowiec”, 1897, nr 36), a także ruch towarowy w kierunku północno-wschodnim.

W czasie I wojny światowej dworzec Kolei Warszawsko-Petersburskiej został zniszczony przez wycofujące się wojska rosyjskie (1915), ruiny budynku rozebrano w 1919 r. Działania wojenne bez większych uszkodzeń przetrwała zabudowa mieszkalna (*Z gorących dni Pragi*, „Gazeta Poranna 2 Grosze”, 1915, nr 1038). Nowy, tymczasowy drewniany budynek stanął przy ul. Targowej, posesje wzdłuż południowej pierzei ul. Wileńskiej przeznaczone zostały na zabudowę kolejową (administracyjną i mieszkaniową). Na początku lat 20. XX w. wzniesiono na tym terenie Willę naczelnika dystansu drogowego, Wacława Szuszkiewicza (al. „Solidarności” 44). W 1927 r. opracowany został projekt siedziby Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych wraz z zapleczem, autorstwa Mariana Lalewicza, prace budowlane zrealizowano w latach 1928–1931. Modernistyczny gmach z reprezentacyjnym podjazdem od strony ul. Wileńskiej składał się z 5 połączonych ze sobą budynków biurowych oraz 2 budynków mieszkalnych. W 1938 r. Towarzystwo Budowy i Eksploatacji Mieszkań dla Pracowników Kolejowych przy południowej pierzei ul. Wileńskiej, w rejonie ul. Konopackiej wzniosło zespół budowlany obejmujący 2 bloki mieszkalne dla pracowników kolejowych wraz z zagospodarowaniem terenu. W tym samym czasie podjęto próbę ponownej regulacji ul. Wileńskiej (*Wyprostować ul. Wileńską*, „Warszawski Dziennik Narodowy”, 1938, nr 231). Prace tych wówczas nie przeprowadzono. W zachodnim odcinku ul. Wileńskiej zabudowa mieszkaniowa zasadniczo nie uległa zmianie (część budynków nadbudowano i wykonano modernistyczne opracowanie elewacji), w części wschodniej od ul. Konopackiej do ul. Szwedzkiej zabudowano część placów budynkami frontowymi w większości bez oficyn. W związku z rosnącym zagrożeniem wybuchu konfliktu zbrojnego ok. 1939 r. za siedzibą Dyrekcji wybudowano schron przeciwlotniczy.

W czasie II wojny światowej zniszczenia zabudowy przy ul. Wileńskiej były nieznaczne. Zachował się przebieg ulicy, jej zagospodarowanie, w części także zieleń. Zasadnicze zmiany nastąpiły po 1945 r. Równoległe do ul. Wileńskiej, w miejscu torów kolejowych wytyczono nowy ciąg komunikacyjny tzw. trasę WZ (1947-1949) i jej kontynuację w kierunku wschodnim, (ob. al. „Solidarności”). Na placu między d. gmachem Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych a blokami pracowniczymi wzniesiono 3 budynki mieszkalne, poszerzono i wyprostowano przebieg ulicy przy skrzyżowaniu z ul. Konopacką, zastąpiono drewniany dom przy ul. Wileńskiej 47 blokiem mieszkalnym, na terenach kolejowych wzniesiono blok przy ul. Wileńskiej 18. Najprawdopodobniej w latach 60. XX w. w części budynków usunięto historyczny detal architektoniczny. W latach 80. XX w. pomiędzy blokami kolejowymi a parowozownią, na przedłużeniu ul. Konopackiej wytyczono ul. Rzeszotarskiej, łączącą się z al. „Solidarności”. Od końca lat 80. XX w. prowadzono intensywną zabudowę wschodniego odcinka ul. Wileńskiej, bloki budowano w miejscu rozbieranych kamienic o niższym standardzie oraz na terenie pustych parceli. W 2010 r. rozebrana została parowozownia praska, stanowiąca jedno z ostatnich świadectw kolejowej przeszłości południowo-wschodniego odcinka ul. Wileńskiej.

Z uwagi na przekształcenia wschodniego odcinka ul. Wileńskiej, wprowadzoną nową zabudowę oraz rozbiórkę historycznych obiektów mieszkalnych i kolejowych, postępowaniem administracyjnym objęto wyłącznie zachodni odcinek ulicy. Historyczny układ urbanistyczny ulicy Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej w Warszawie, obejmuje przestrzeń ciągów pieszych i jezdnych oraz najbliższe sąsiedztwo, przez co należy rozumieć posesje przylegające do ul. Wileńskiej, których zabudowa współtworzy pierzeję uliczną. Przedmiotem postępowania są dz. ew. nr 82, 83/1, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95 obr. 4-13-06, dz. ew. nr 28/3, 29, 30/1, 30/2, 31, 43, 44, 45, 46, 48, 50/1, 50/10, 50/11, 50/3, 50/4, 50/5, 50/6, 50/7, 50/8, 50/9, 51 obr. 4-13-06 oraz część dz. ew. nr 47/3 obr. 4-13-06 oraz znajdująca się na ich terenie zabudowa.

Ulica na wskazanym odcinku wytyczona została w linii prostej, jest 2-pasmowa, o bitumicznej nawierzchni (wykonanej na historycznym bruku), z wydzielonymi wzdłuż jezdni miejscami parkingowymi z prostokątnej polerowanej kostki granitowej, część pokryto nawierzchnią bitumiczną. Krawędzie przyległych do ulicy wjazdów na teren posesji zaakcentowane zostały prostokątną kostką brukową (granitową), przy d. gmachu Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych kostką granitową łamaną, historyczne nawierzchnie w części lub w całości pokryto asfaltem. Ciągi piesze poprowadzone zostały po obu stronach jezdni, wzdłuż elewacji kamienic po stronie północnej oraz wzdłuż ogrodzenia terenów kolejowych i zieleńców przed osiedlami mieszkaniowymi po stronie południowej. Krawężniki wzdłuż ulicy są w większości granitowe w części oryginalne, przy wjazdach wzdłuż północnej pierzei ulicy zachowały się przykłady oryginalnych bloków z wyprofilowanym zjazdem z poziomu chodnika na jezdnię. Nawierzchnia chodników jest wtórna, ahistoryczna z kostki betonowej typu Bauma w kolorze szarym, w części z kwadratowych płyt betonowych. Usytuowane przy krawędzi chodników drzewa (wiązy, gledicze) zostały wydzielone z przestrzeni chodnika niewielkimi kwadratowymi zieleńcami, w rejonie ul. Konopackiej po północnej stronie ulicy oraz wzdłuż ogrodzenia osiedla mieszkaniowego po stronie południowej wykonano wąskie trawniki. Latarnie uliczne są powojenne, o betonowym trzonie, mała architektura (śmietniki i ławki) ma formę współczesną.

Zabudowa ulicy na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej jest zróżnicowana. Skrzyżowanie z ul. Targową akcentuje dominanta obecnie 7-kondygnacyjnej kamienicy przy ul. Targowej 76, linia zabudowy pozostałych kamienic jest dosyć wyrównana, 5-kondygnacyjna, wyróżniają się pozbawiony 2 górnych kondygnacji budynek fontowy przy ul. Wileńskiej 3, 4-kondygnacyjne kamienice przy ul. Wileńskiej 9 i 13. W kwartale między ul. Inżynierską i Zaokopową kamienice są 4-kondygnacyjne, środkowa pod nr 21 została nadbudowana o 1 kondygnację, 6-kondygnacyjną kamienicę wzniesiono przy ul. Wileńskiej 27. Oryginalny wystrój elewacji frontowych jest zróżnicowany, od bogatej neorenesansowej dekoracji kamienicy nr 9, poprzez klasycyzujący wystrój budynku nr 13, po modernistyczną formę kamienicy nr 27. Na elewacji pozostałych kamienic zachowały się m.in. żeliwne wsporniki balkonów, balkony, fragmenty gzymsów kordonowych i wieńczących, pseudoryzaloty, pilastry, boniowanie, odboje, w części zachował się wystrój przejazdów bramnych, sporadycznie stolarka okienna i drzwiowa. Dekoracja elewacji od strony podwórek jest skromna, z gzymsami kordonowymi i wieńczącymi. Dziedzińce kamienic są w większości pokryte nawierzchnią bitumiczną, w części zachowały się zieleńce z wyższą roślinnością (drzewa liściaste), przykłady historycznego ogrodzenia i urządzeń technicznych (pompa wodna). Po stronie południowej dominantą jest d. gmach Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych z centralnym 7-kondygnacyjnym budynkiem i czterema 5-kondygnacyjnymi skrzydłami, pomiędzy którymi wydzielono prostokątne dziedzińce. Za nim znajduje się dziedziniec oraz zabudowa administracyjno-gospodarcza – 2 budynki 5-kondygnacyjne oraz Willa naczelnika dystansu drogowego i budynek gospodarczy. Teren kolei z zagospodarowaną zielenią i miejscami parkingowymi wydzielony został wysokim ogrodzeniem

na podmurówce. Bloki mieszkalne wzniesione przy ul. Wileńskiej usytuowane zostały frontem w kierunku wschodnim i zachodnim, ze ścianami szczytowymi od strony ul. Wileńskiej i al. „Solidarności”. Są one 4-kondygnacyjne (nr 6, 6A), 5-kondygnacyjne (nr 10, 10A) oraz 4- i 5-kondygnacyjne (nr 12). Zespół budowlany domów mieszkalnych pracowników kolei przy ul. Wileńskiej 12 stanowi przykład modernistycznej zabudowy mieszkaniowej z podcieniem od strony podwórka, o skromnym detalu (klinkierowy cokół, gzyms wieńczący) oraz małą architekturą na terenie wspólnego dziedzińca z ogrodem (ławki, stoły). Powojenne bloki mieszkalne wzniesiono w formach nawiązujących do już istniejących, ale w uproszczonej stylistyce. Pomiędzy blokami nr 6 i 6A od strony al. „Solidarności” znajduje się schron przeciwlotniczy, teren między budynkami nr 6A i 10, 10A wykorzystywany jest na cele parkingowe.

Po przeanalizowaniu zebranego materiału dowodowego MWKZ stoi na stanowisku, iż układ urbanistyczny ulicy Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej w Warszawie posiada wartości historyczne i naukowe, uzasadniające objęcie go wpisem do rejestru zabytków nieruchomych, a jego trwałe zachowanie dla przyszłych pokoleń leży w interesie społecznym.

Przedmiotowy układ urbanistyczny jest cennym przykładem tkanki miejskiej Warszawy, której zasadnicza forma ukształtowała się pod koniec XIX i w I poł. XX w., o zróżnicowanych i czytelnych nawarstwieniach historycznych. Obejmuje on parcelację typową dla zabudowy czynszowej, wznoszonej pod koniec XIX w. (pierzeja północna), oraz podziały funkcjonalne związane z zabudową towarzyszącą kolei: reprezentacyjne budynki z lat 20. XX w. (gmach Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych, willa naczelnika) oraz modernistyczną zabudowę mieszkaniową z końca lat 30. XX w. (zespół domów dla pracowników kolejowych), uzupełnioną po wojnie z zachowaniem skali i charakteru zespołu. Zabudowa ulicy Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej podporządkowana jest historycznym podziałom parcelacyjnym i funkcjonalnym (tereny kolejowe), tym samym odzwierciedla etapy rozwoju jej układu urbanistycznego.

Kształtujące północną pierzeję budynki mieszkalne, pomimo częściowego usunięcia detalu architektonicznego, otrzymały spójne gabaryty (4- i 5-kondygnacji), formę (kamienice jednopodwórzowe, sporadycznie 1,5 podwórzowe z przejazdem w budynku frontowym) oraz opracowanie (przejazd bramny, boniowanie, gzymsy kordonowe, wieńczące), detal w postaci balkonów z żeliwnymi balustradami, wspornikami, odbojów bramnych. Pierzeja południowa ilustruje kolejny etap rozwoju ulicy, związany z wysadzeniem przez wojska rosyjskie dworca Kolei Warszawsko-Petersburskiej i budową siedziby Dyrekcji Kolei Państwowych, która odpowiadała aspiracjom młodego państwa. Rozwiązanie to pozwoliło na odsunięcie infrastruktury kolejowej od ul. Wileńskiej i stworzenie na odcinku między ul. Targową i Inżynierską nowej pierzei ulicy oraz zabudowy o bardziej rozporozszonym charakterze. Z dziejami kolejnictwa wiąże się również niewielki zespół budowlany obejmujący dwa bloki mieszkalne dla pracowników kolei przy ul. Wileńskiej 12, które reprezentują tendencje w budownictwie mieszkaniowym charakterystyczne dla lat 30. XX w. Rozbudowę osiedla kontynuowano w zbliżonym charakterze po II wojnie światowej (bloki mieszkalne nr 6, 6A, 10 i 10A).

Zabudowa ulicy w dużym stopniu przetrwała zniszczenia II wojny światowej oraz prowadzone w późniejszych dziesięcioleciach prace modernizacyjne. Zachował się czytelny przebieg wytyczonej w linii prostej ulicy, z ciągami pieszymi wzdłuż elewacji budynków po obu stronach, zielenią pomiędzy jezdnią a chodnikiem po wschodniej oraz czytelnymi wjazdami na teren posesji, oryginalny układ wraz z zabudową z końca XIX w. do lat 30. XX w., uzupełnioną w okresie powojennym. Jest to wyjątkowy w skali dzielnicy i miasta przykład kształtowania tkanki miejskiej, o zróżnicowanej zabudowie, dokumentujący reprezentacyjny charakter rejonu dawnego dworca Kolei Warszawsko-Petersburskiej. Zachowane elementy wystroju elewacji kamienic mieszkalnych oraz budynków kolejowych,

detalu architektonicznego czy stolarki okiennej i drzwiowej są przykładem kultury materialnej Pragi i mają zasadniczy wpływ na odbiór układu urbanistycznego ulicy Wileńskiej.

Niepodważalna jest wartość historyczna układu urbanistycznego ul. Wileńskiej, która od początku łączyła funkcje mieszkalne i związane z zabudową kolejową (dworzec, gmach Dyrekcji Kolei Państwowych), co znajduje kontynuację we współczesnym sposobie zagospodarowania i jej zabudowy. Układ urbanistyczny ul. Wileńskiej stanowi również źródło do badań nad dziejami tej części Pragi oraz zmianami w topografii Przedmieścia Praga oraz jego podziałów hipotecznych, kolejnymi fazami zabudowy i przekształceń. Wartość naukowa ww. układu urbanistycznego wynika również z jego warstwy materialnej, na którą składają się obok zachowanej parcelacji i podziałów funkcjonalnych również budynki mieszkalne o zachowanej oryginalnej tkance i indywidualnym wystroju oraz zróżnicowanej typologii (kamienice jednopodwórzowe, gmach użyteczności publicznej, bloki mieszkalne), a także elementy pierwotnego zagospodarowania ulicy z granitową kostką brukową, krawężnikami, podziałem na ciągi dla pieszych, strefę zieleni i jezdnię.

Granice wpisu zostały ustalone w taki sposób, aby objąć działki przylegające do ul. Wileńskiej na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej, obejmujące budynki wraz z terenem odpowiadające granicom historycznych działek lub zbliżone swym obecnym przebiegiem do historycznych podziałów hipotecznych oraz funkcjonalnych (dawne tereny pokolejowe). Z tego względu granica ta poprowadzona została od strony zachodniej wzdłuż granicy dz. ew. nr 50/9, 48 obr. 4-13-07, dz. ew. nr 95, 82 obr. 4-13-06, od strony północnej wzdłuż granicy dz. ew. nr 82, 83/1, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95 obr. 4-13-06, dz. ew. nr 48, 30/2, 30/1, 28/3, 29, 31, 48, 43, 44, 45, 46, 47/3 obr. 4-13-07, od strony wschodniej wzdłuż granicy dz. ew. nr 47/3, 48, 51 obr. 4-13-07, natomiast od strony południowej wzdłuż granicy dz. ew. nr 51, 50/1, 50/11, 50/3, 50/4, 50/5, 50/7, 50/9 obr. 4-13-07.

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Definicja zabytku zawarta w art. 3 pkt 1 ww. ustawy określa, iż historyczny układ urbanistyczny to przestrzenne założenie miejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg. Jego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 1 litera b ww. ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki nieruchome będące układami urbanistycznymi. Z uwagi na zachowane, wyżej opisane, wartości historyczne i naukowe historyczny układ urbanistyczny ul. Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej w Warszawie, dzielnica Praga-Północ, odpowiada ustawowej definicji zabytku, zostaje wpisana niniejszą decyzją do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego i podlega, wraz z częścią posesji, ochronie prawnej.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji.

POUCZENIE

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom, na podstawie art. 127 Kpa, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu (na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie, ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa) zgodnie z art. 129 § 2 Kpa w terminie 14 dni od doręczenia przedmiotowej decyzji.

W myśl art. 130 § 2 Kpa wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji. 5 W myśl art. 127a K.p.a., w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Wówczas z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

UWAGA, NUMER REJESTRU ZABYTEKÓW JEST NADAWANY PO STWIERDZENIU OSTATECZNOŚCI
NINIEJSZEJ DECYZJI.

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTEKÓW
Marcin Dawidowicz

Otrzymują:

1. Miasto Stołeczne Warszawa, pl. Bankowy 3/5, 00-950 Warszawa
2. Stowarzyszenie „Porozumienie dla Pragi” (ePUAP)
3. strony postępowania w drodze obwieszczenia
4. 34 x Aa (ALT/MW: nr rej.,teczka obiektu, 31 x KW, NID)

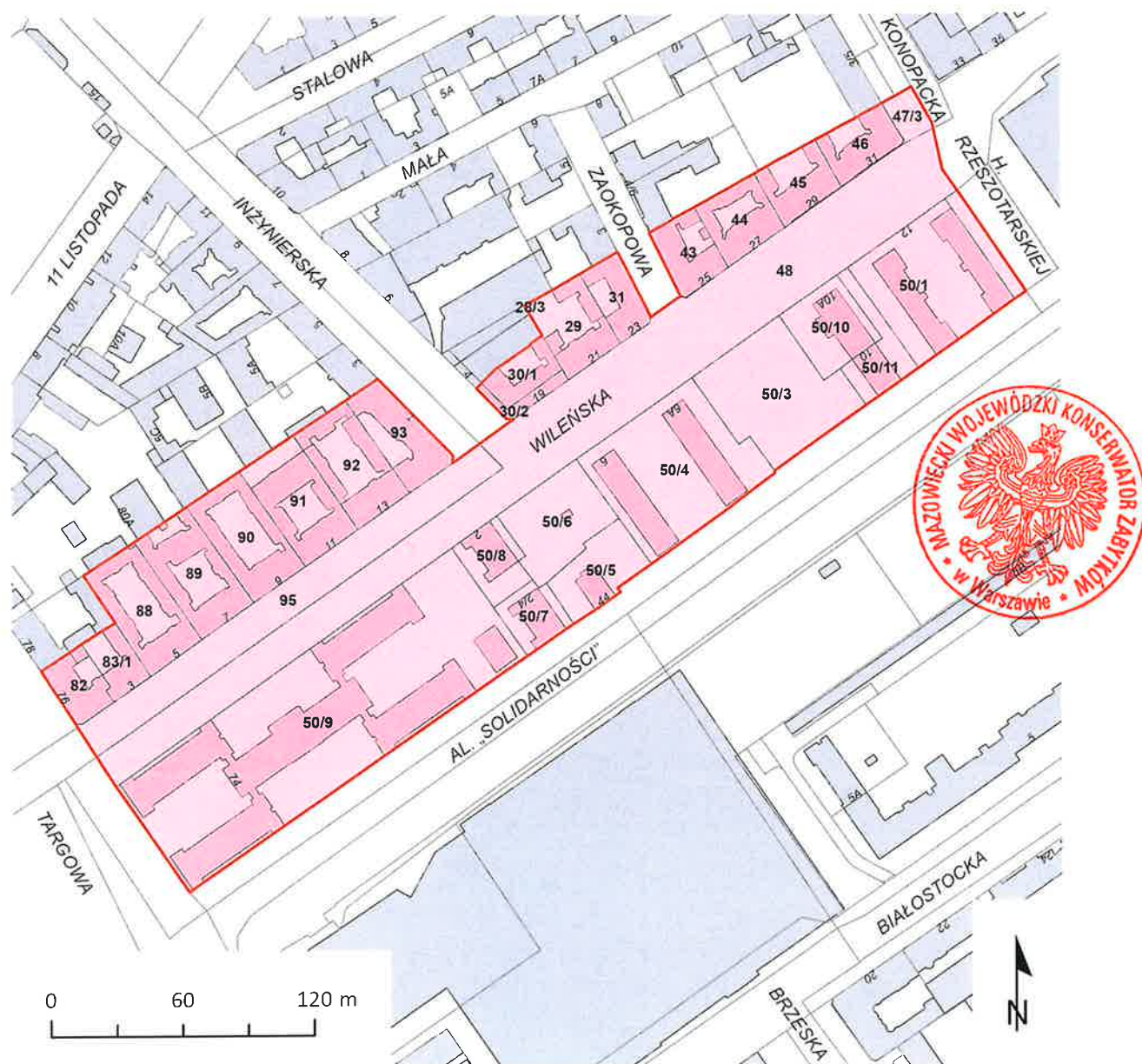
Do wiadomości:

1. Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa
2. Urząd m.st. Warszawy w Dzielnicy Praga, ul. Księdza Ignacego Kłopotowskiego 15, 03-708 Warszawa
3. Wydział Architektury i Budownictwa dla Dzielnicy, ul. Księdza Ignacego Kłopotowskiego 15, 03-708 Warszawa
4. Stowarzyszenie „Obrońcy Zabytków Warszawy”, ul. Grójecka 79A lok. 11, 02-094, Warszawa
5. Towarzystwo Przyjaciół Pragi, ul. Stalowa 28/1, 03-426 Warszawa
6. Zakład Gospodarowania Nieruchomościami w Dzielnicy Praga-Północ m.st. Warszawy, ul. Jagiellońska 23, 03-719 Warszawa

**MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW**

ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa
tel.: 22 44 30 400, fax: 22 44 30 401

Załącznik graficzny do decyzji MWKZ nr **66** /2025 z dnia **24-06-2025** wpisującej do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego **historyczny układ urbanistyczny ulicy Wileńskiej, na odcinku od ul. Targowej do ul. Konopackiej w Warszawie, dzielnica Praga-Północ** (dz. ew. nr 82, 83/1, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95 obr. 4-13-06, dz. ew. nr 28/3, 29, 30/1, 30/2, 31, 43, 44, 45, 46, 48, 50/1, 50/10, 50/11, 50/3, 50/4, 50/5, 50/6, 50/7, 50/8, 50/9, 51 obr. 4-13-06 oraz część dz. ew. nr 47/3 obr. 4-13-06).

historyczny układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków

**MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW**
Marcin Dawidowicz

POUCZENIE O SKUTKACH WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 poz. 1292)

Art. 10a. 1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do zabytku służącego obronności i bezpieczeństwu państwa.

Art. 12. 1. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Art. 28. 1. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Art. 29. 1. Wojewódzki konserwator zabytków w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem przedmiotu będącego zabytkiem lub posiadającego cechy zabytku może prowadzić badania tego przedmiotu w miejscu, w którym przedmiot ten się znajduje.

4. W przypadku odmowy udostępnienia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, albo zabytku, o którym mowa w ust. 3, odpowiednio wojewódzki konserwator zabytków albo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wydać decyzję nakazującą jego udostępnienie na czas niezbędny do wykonania badań, jednak nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

5. Za szkody wyrządzone w związku z badaniami, o których mowa w ust. 1 i 3, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

Art. 36. 1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- 5) prowadzenie badań archeologicznych;
- 6) przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 7) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 12) poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

3. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, mogą określać warunki, które zapobiegają uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

5. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.

Art. 38 1. Wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. W upoważnieniu, o którym mowa w ust. 1, określa się osobę lub osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli, kontrolowaną osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną, miejsce i zakres kontroli oraz podstawę prawną do jej przeprowadzenia.

3. Przy wykonywaniu kontroli wojewódzki konserwator zabytków lub osoby, o których mowa w ust. 1, są uprawnione do:

- 1) wstępu na teren nieruchomości, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie zniszczenia lub uszkodzenia zabytku;
- 2) oceny stanu zachowania, warunków przechowywania i zabezpieczenia zabytków wpisanych do rejestru, a także zabytków znajdujących się w muzeach, bibliotekach oraz w zbiorach lub zasobach innych państwowych jednostek organizacyjnych i jednostek samorządu terytorialnego, w terminie uzgodnionym z ich właścicielem lub posiadaczem;
- 3) sprawdzania zgodności wszelkich działań podejmowanych przy zabytkach wpisanych do rejestru oraz prowadzonych badań archeologicznych z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu i zatwierdzoną dokumentacją;
- 4) żądania ustnych lub pisemnych informacji w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego dotyczącego zakresu kontroli;
- 5) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z zakresem kontroli;
- 6) dokonania wpisu w dzienniku budowy w zakresie określonym przepisami Prawa budowlanego.

4. Czynności kontrolne przeprowadza się w obecności kontrolowanej osoby fizycznej albo kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub upoważnionej przez niego osoby, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Art. 43 1. Wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich, badań konserwatorskich lub architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu;
- 3) badań archeologicznych lub poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12;
- 4) innych działań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6-8, 10 i 11, przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 49 1. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa

rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.

3. W przypadku wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję określającą wysokość wierzytelności Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego tych prac lub robót, ich zakres oraz termin wymagalności tej wierzytelności.

Art. 74. 1. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Art. 76. 1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
 - 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.
2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 110. 1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytkowego nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

zgodnie z ustawą z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. 2023 poz. 70)

Art. 7. 1. Zwalnia się od podatku od nieruchomości:

- 6) grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej;

zgodnie z ustawą z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2024, poz. 226, ze zm.)

Art. 26hb. 1. Podatnik może odliczyć od podstawy obliczenia podatku, ustalonej zgodnie z art. 26 ust. 1 lub art. 30c ust. 2, wydatki:

- 1) poniesione w roku podatkowym na wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej utworzony, zgodnie z odrębnymi przepisami, dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w ewidencji zabytków;
- 2) na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków;
- 3) (uchylony).
2. Odliczenie, o którym mowa w:
 - 1) ust. 1 pkt 1, przysługuje podatnikowi, jeżeli w momencie poniesienia wydatku jest właścicielem lub współwłaścicielem zabytku nieruchomego;
 - 2) ust. 1 pkt 2, przysługuje podatnikowi, jeżeli w momencie poniesienia wydatku podatnik jest właścicielem lub współwłaścicielem zabytku nieruchomego, o którym mowa w tym przepisie, oraz posiada sporządzone na piśmie pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku oraz po poniesieniu tego wydatku uzyskał zaświadczenie wojewódzkiego konserwatora zabytków potwierdzające wykonanie odpowiednio tych prac lub robót;
 - 3) (uchylony).
3. Za datę poniesienia wydatków z tytułów określonych w:
 - 1) ust. 1 pkt 1 uznaje się dzień zapłaty należności;
 - 2) ust. 1 pkt 2 uznaje się dzień wystawienia faktury;
 - 3) (uchylony).
4. Odliczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, nie mogą przekroczyć 50% wydatków udokumentowanych:
 - 1) dowodem wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej lub zaświadczeniem o wysokości wpłat w roku podatkowym wystawionym przez wspólnotę mieszkaniową lub spółdzielnię mieszkaniową;
 - 2) fakturą wystawioną przez podatnika podatku od towarów i usług niekorzystającego ze zwolnienia od tego podatku, powiększonych o kwotę podatku od towarów i usług, o ile podatek ten nie został odliczony na podstawie ustawy o podatku od towarów i usług.
 5. (uchylony).
6. Małżonkowie, między którymi istnieje wspólność majątkowa, wydatki, o których mowa w ust. 1, mogą odliczyć w częściach równych lub w dowolnej proporcji przez nich ustalonej, bez względu na to, czy dokument potwierdzający poniesienie wydatku został wystawiony na imię obojga małżonków lub jednego z nich.
7. Odliczenia wydatków, o których mowa w:
 - 1) ust. 1 pkt 1 - dokonuje się w zeznaniu składanym za rok podatkowy, w którym poniesiono te wydatki;
 - 2) ust. 1 pkt 2 - dokonuje się w zeznaniu składanym po otrzymaniu zaświadczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.
8. Kwota odliczenia nieznajdująca pokrycia w rocznym dochodzie podatnika podlega odliczeniu w kolejnych latach, nie dłużej jednak niż przez sześć lat, licząc od końca roku podatkowego, w którym dokonano odliczenia.
9. Odliczeniu nie podlegają wydatki w części, w jakiej:
 - 1) zostały odliczone od przychodu na podstawie ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym;
 - 2) zostały uwzględnione przez podatnika w związku z korzystaniem z ulg podatkowych w rozumieniu Ordynacji podatkowej;
 - 3) wykraczają poza zakres prac i robót określonych w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków lub zostały wykonane niezgodnie z pozwoleniem wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - 4) zostały sfinansowane, dofinansowane lub zwrócone podatnikowi w jakiegokolwiek formie.
10. Podatnik, który po roku, w którym dokonał odliczeń, otrzymał zwrot odliczonych wydatków, jest obowiązany doliczyć odpowiednio kwoty poprzednio odliczone do dochodu za rok podatkowy, w którym otrzymał ten zwrot.
11. W przypadku skorzystania z odliczenia wydatków, o których mowa w ust. 1, stanowiących odpisy amortyzacyjne od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, przepisu art. 23 ust. 1 pkt 45 nie stosuje się.
12. Ilekroć w ust. 1-11 jest mowa o:
 - 1) powierzchni użytkowej - oznacza to powierzchnię, o której mowa w art. 16 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2023 r. poz. 1774 i 1843);
 - 2) pracach konserwatorskich - oznacza to prace konserwatorskie w rozumieniu art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
 - 3) pracach restauratorskich - oznacza to prace restauratorskie w rozumieniu art. 3 pkt 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
 - 4) robotach budowlanych - oznacza to roboty budowlane w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
 - 5) zabytku nieruchomym - oznacza to zabytek nieruchomy, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. c-e ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.